

Ҳикоя

БИР БОШГА ИККИ ЎЛИМ

Уни тушга яқин ҳибсхонадан олиб чиқишди. Эрта баҳор қуёши ожизгина ҳарорат таратар, аммо қиш бўйи нурни соғинган ўт-ўланлар заминдан дадил бош кўтармоқда эдилар. У атрофга суқланиб тикилди. Бу ёруғ оламни сўнгги бор кўраётганлигини, ҳадемай уни манови икки аскар отиб ташлашини ҳеч ақлига сиғдиролмасди. "Нима айбим бор менинг? Гуноҳим -юртимни ҳимоя қилганимми? Агар элни қўриқлаш айб саналса... Астафириллоҳ! Наҳотки яратган эгам бу бадкирдорликларни кўра-била туриб, индамаса?! Нега бу босқинчиларни ер ютмайди, нега осмондан уларнинг бошига тош ёғилмайди?! Нега?!" У ана шундай алам ва изтироб тўла ўйлар билан бир лаҳза туриб қолди, фақат кекса қизил аскар милтигининг учи билан елкасидан енгилгина туртгач, ўзига келди:

- Ну, давай, парень!

Қишлоқ этагидаги чакалакзоргача бир чақирим ҳам келмасди. Кўчада одам зоти кўринмас, барча эшик ва дарвозалар тақа-тақ бекилган эди. Одамлар гўё содир бўлиши кутилаётган қонли томошани кўрмасликка онт ичишгандай ўз кулбаларига бекиниб олишганди. Фақат угина, куникча атрофида содиқ йигитлари билан Шўро аскарларига даҳшат солган кўрбоши, бугун эса ғанимнинг ёлғон ваъдаларига учиб, қуролини топширган содда фидойи, ўз ажали сари индамай бораётир. Ортидан милтиқ ўқталиб келаётган икки кизил аскар ўз тилида алланималарни ёнғиллар, уни эса ночорлик ва алам ҳислари исканжага олмоқда эди. "Нега таслим бўлдим?! Буларнинг алдовларига нечун ишондим? Хўп, йигитларим қирилган, Фарғона томонларда жанг қилаётган ислом лашкарлари сари элтадиган йўллар боғлиқ экан, нимага Афғонга ўтиб кетмадим? Ахир, бир амаллаб Термизгача борсам, нариёғи бир қадам эдику! Нега буларга ишондим!?" "Гуноҳингни кечирамиз, агар таслим бўлсанг ўз уйингда тинчгина яшайверасан" деган ваъдаларига лаққа тушдим-а! Босқинчи қачон лабзида турган? Агар унда субут, ор-номус бўлса, ўзга юртга босиб келармиди? Қани менинг уй-жойим, ота-онам, ёр-дўстларим...Бари қирилиб кетди, ёлғиз ўзим қолдим.Тўхта, одамлар-чи, одамлар? Йўқ, булар одамлар эмас,ўз инига бекиниб олган кўрсичқонлар! Шошма, бойвачча, бировни айблаш осон. Хўш, сенингча улар нима қилишлари керак эди? Қурол-яроқсиз беш-ўнта бева-бечоранинг қўлидан нимаям келарди? Қуруқ қўл билан майдонга чиқиб, зум ўтмай ўққа учсинми?! Йўқ, бу Шўро деганига худонинг ўзи бас келмаса, бандаси бас келолмайди. Мўр-малахдай кўп бу занғарлар, тагин тўпу тўпхонасини айтмайсизми?. Биз-чи, биз? Ғафлатда эканмиз, гумроҳ эканмиз! Амиримизнинг сохта шону шавкатига ишониб, юраверган эканмиз-да..."

-Стойте! -деб қолди ногоҳ сариқ сочли ёш аскар.У тўхтади.

Орқадан сойнинг шарқираши эшитилди.Ўн қадамча наридан оқиб ўтаётган сой ўз тилида қўшиқ айтмоқда. Ўн қадамлик масофа... Икки сакраса етади... Аммо, ўқ ундан кўра учқурроқ.У эса орқадан ўк еб ўлишни истамайди. Йўқ! Фақат мўъжизагина уни қутқариб қолиши мумкин. Айтайлик, ёғий аскарларининг бошига чақмоқ келиб урилса ёки бирдан уларнинг милтиқлари отилмай қолса!

-Давай закончим...-Ёш аскар шарақлатиб милтигини ўқлади.

-Подожди! -деди кекса аскар, сўнг йигитга юзланди, -Скажи что нибуд... Ну, последний раз. Понимаешь?

-Тушундим, -дея пичирлади йигит, -менинг исмим Муслим. Ҳеч кимим қолмади, ҳеч кимим... Аллоҳдан ўзга... Танграм, мўъжизангни кўрсат, жонимни омон сақла! Ҳали орзуларим кўп, Худойим!

У овозининг борича ҳайқири бошлади. Ёш аскар хавотирланиб милтигини унга тўғрилади, қари аскар ҳам «Бу бола ўлим ваҳмидан ақлдан озди шекилли» дея ўйлаб, бош чайқаб қўйди.

-Эй, эй, это что за... –ёш аскар каловланиб қолди.

-Ла илаҳа иллоллоҳу Мухаммадун расулиллоҳ...-дея пичирлади Муслим.

Кўзларини юмди. Хаёлот олами юз очди. Умид ва Орзу қуши Озодлик деб аталган маъво сари талпинарди. Вақт туйғуси йўқолгандек эди гўё. Кучли истак зўридан вужуди титрай бошлади.

Бир жуфт кўрсаткич бармоқ бир жуфт тепкини бирданига босди.

Бироқ... О-о,чинакам мўъжиза эди бу! Милтиқлар отилмади! Енгилгина пихиллашга ўхшаган товушлар чиқди, холос. Икки аскар шошиб, бўралаб сўкинганча милтиқларни қайта ўқлай бошлашди. Йигитга эса тангри таоло томонидан қарзга берилган ана шу ғанимат лаҳзалар кифоя эди. У қоплондек сакради, икки ҳатлашда сой лабига етиб келиб, ҳайкирганча ўзини сувга отди.

-Ўзингга шукр, тангрим! Ўзингга шукр!

Шиддат билан оқаётган совуқ ва бўтана сув уни бирпасда ўз гирдобига олди. У гоҳ чўмиб, гоҳ сув юзига чиқиб, қатлгоҳдан тобора узоқлашиб борарди. Изма-из милтиқлар варанглади. Бироқ, у оқим таъсирида нариги қирғоққа борган сари яқинлашиб бормоқда эди. Мана, қамишларга осилиб, соҳилга чиқиб олди ва жон ҳолатда чопиб кетди. Қўшни қишлоққача бир амаллаб етиб олса бас, кейин уни ҳеч ким тутолмайди. Биронта от топади-да, бу ердан олис-олисларга кетади. Ҳозирча эса...

У ортига ўгирилиб, нариги соҳилга қаради. Икки аскар чопганча қишлоқ томон кетишар, афтидан, командирларига хабар беришмоқчи шекилли. Майли, то улар эс-ҳушларини йиғиб олгунларича у борадиган жойига бориб олади. Ўтириб, этигини ечди, ичига сув тўлиб, шўлқиллаётган этик югуришга ҳалакит бераётганди. У почасини тиззасигача щимариб, ялангоёқ чопи кетди. Чакалакзор қалин эди, оёқлари шилиниб, қонай бошлади. Лекин, у оғриқни сезмас, фикри-хаёли бу хавфли ерлардан олисроққа кетиш билан банд эди. Чакалакзор тугаб, қишлоқ кўринди. Энди у қишлоққа кириш фикридан қайтганди. Ким билсин, нечта айғоқчиси бор ёғийнинг?! Шўронинг бир тишлам нонига кўз тикиб, сотилиб кетганлар қанча...Ундан кўра чакалакзордан чиқмай, сой ёқалаб кетаверади. Биронта узоқроқ қишлоққа кириб, нон-сув, кийим-кечак топар. Агар Чоржўйга етиб олса, сўнг хавф-хатар камаяди. У ёқларда ҳали туркман кўрбошилари бор деб эшитган, ўшалардан биронтасига қўшилиб олади. Сафларига олишса биргаликда ғанимга қарши курашади. Бордию қабул қилишмаса...Унда пешонасидан кўради. Ким билади, балки Афғон томонларга ўтиб кетишнинг иложи топилар...

Қош қорайди, бу орада сой ҳам майда ариқларга бўлиниб кетди, чакалакзор ҳам тугади ҳисоби. Ҳадемай яйдоқ чўл бошланади. У чакалакзорда тунашга қарор қилди. Ҳарна, беҳавотир-да. Ҳўл кийимлари аллақачон қуриб, бута ва тиканакларга илашавериб пора-пора бўлган, баданининг тилинмаган жойи қолмаганди. Аъзойи бадани қақшаётган бўлса-да, у биров текисроқ ер топиб,чўзилди. Вужуди зирқирар, шилинган ерларидан гўё аланга чиқарди. Барибир чарчоқ кучини кўрсатди, у кўп ўтмай уйқуга кетди.

Қушларнинг чуғурлашидан уйғониб кетганида ҳали атроф бутунлай ёришиб улгурмаганди. У қорни очганини, сувсираганини ҳис қилди. Илож қанча, чидайди. Одамлар яшайдиган манзилларгача чидашга мажбур.

У йўлга тушди. У ер-бу ерда саксовуллар кекса вужуддай букчайиб турган чўлнинг адоғи кўринмасди. Кун қизий бошлади. У ташналик ва очликдан силласи қуриганча судралиб борарди. Қуёш тиккага келганда буткул мадори қуриб, сўлайиб қолди. Шишиб кетган тили оғзига сиғмас, лаблари тарс-тарс ёрилганди. Кўп ўтмай у қум устига юз тубан йиқилди.

Кўзини очганида аллақандай ўтовда ётганини, тепасида сулув бир жувон энгашиб турганини зўрға англади. “Қаердаман, сен кимсан?” деб сўрамоқчи бўлди, аммо бўғзидан бўғиқ бир хирқираш чиқди, холос.

-Турдингба? Вай-бўйов, саған не бўлди? Сув ишасенба? Ма, ишиб ал.

“Қозоқ экан-да бу...Хушрўй экан...” дея хаёлидан ўтказди у жувон узатган заранг косадан ютоқиб симираркан.

-Болди, кўп ишсенг зиян қилади.Тур, тамақ жеб ал.Турсан-ши! -жувон уни суяб турғазди. Олдига дастурхон ёзди. Нон, пишган гўшт келтириб қўйди. У шоша-пиша емоққа тутинди, жувон эса катта пиёлада чой қуйиб узатди.

-Шашмай жейбер.

Бироз нафси ором олган йигит жилмайди.

-Раҳмат, тўйдим...-деди у кафти билан оғзини артиб.

-Шайдан иш, чанқағингди басади, -аёл яна чой узатди.

-Хўп. Мен...қандай кепқолдим бу ерга?

-Мен апкелдим. Чўлдинг ортасинда жатиб экенсан, тапиб, бу жерге судреп апкелдим.

-Сен-а? - у ҳайрат билан аёлнинг нозик қоматига термўлди.

-Ҳий-йа, мен!

-Кечирасан, ишониш қийин-да. Нима бўлгандаям, раҳмат сенга. Эринг қаерда?

-Байим авулға кетгениге коп болди, бир айға яқин... -деди аёл ерга қараб, -Келмеди... Ўлгенме, тирикма, қудай биледи...

-Ҳа-а... -йигит бош чайқади, -бир ойдаям келмаган бўлса, бир гап бўлган. Ҳозир қишлоқлар тўс-тўполон, яқин бориб бўлмайди.

-Шулай-шулай... Шўра деген бир хил одамлар келген экен олисдан, бу жарге-де келиб, мал-қўйларди санап, жазип кетишди. “Энди буларнинг бари давлетники болди, биравиға-да тенгмандер” деп кетишди.

-Олдин кимники эди?

-Ҳов, кимники бўлуви керак, ўзимиздики-де! -жувон унга ҳайрон бўлиб тикилди,-Тур энди, қўл-бетингди бир жувиб ал.

-Маили, -Муслим ўрнидан турди-да, ўтовдан чиқди. Кун уфққа оға бошлаганди. Ечиниб, аёлга елкасини тутди, жувон сув қуйди. Илиқ сув баданига хуш ёқди, вужуди енгиллашгандай бўлди. Ўтириб, оёқларини ҳам ювди, тилинган, шилинган ерлари тагин жизиллай бошлади.

-Бироз шидап тур, казир байлап қоям, -деди аёл унинг оғриқдан афтини буриштирганини кўриб. Муслим артиниб, кийинди, сўнг ўтовга кирди. Жувон аллақандай дорини яраларига суртиб, тоза латта билан боғлади. У ўрнига ёнбошлади.

-Отинг нима?- деди у қирқ кокилларининг учларидаги кумуш тангаларни шилдиратганча куйманаётган аёлнинг нозик қоматидан кўз ўзмай.

-Зауреш. Ўзингдики-чи?

-Муслим.

-Сартмисен?

-Ўзбекман,--деди у қовоғини уйиб.

-Иккави-да бир, -аёл кулиб, ўзига ўрин сола бошлади.

-Менга яқинроқ солавер жойингни, иссиқроқ бўлади, -деди у айёрона жилмайиб.

-Ай, салсам-салаберамен, нима, жеб қўярмидинг! -аёл шундай деб тўшагини кўчирди.

-Э, мен... ҳазиллашувдим... -у хижолат терларини манглайдан артиб, ерга қаради.

-Болди, кўп сўйлеме, мен қазир малдарға бир қараб келем, сен жатабер,- Зауреш ўтовдан чиқди.

Йигит кўзларини юмди. Қақшаган вужуди ором оғушида дам олар, фақат хаёллари пароканда эди. Қизиллар бу ергаям келиб-кетишибди, демак, ҳоҳлаган пайтларда тагин қайтиб келишлари мумкин, эртагаёқ, тонг ёришмай кетиш керак бу ердан!

Аёл шарпасиз юриб келди-да, ечиниб, тўшакка кирди. Бирпасдан сўнг улар яктан бўлиб чирмашдилар. Жувоннинг дуркун бадани йигитнинг жисмини кўйдирди...

У Заурешнинг аччиқ фарёдидан уйғониб кетди. Кўзини очганда тонгги ғира-ширада ўтов ичи тўс-тўполон бўлиб ётганини кўрди. Туркманча чўгирма телпак кийган икки барзанги аёлни ушлаб турар, учинчиси уни зўрламоқда эди. Муслимнинг жони ҳалқумига келиб, сакраб турди, аммо бошига келиб теккан милтиқ қўндоғи зарбидан гўрсиллаб қулади...

Ҳушига келганида ўтовдан ташқарида, қум устида ётарди. Аёлнинг хўрланган, зўрланган ва пировардида чавақланган жасади ўн қадамча нарида чўзилганини, қароқчиларнинг ўтовни шип-шийдам қилиб, ўлжаларни отга юклаётганларини, яна икки йигит эса моллар ва қўйларни бир ерга тўплаб, ҳайдаб кетишга ҳозирланаётганини кўрди.

-Тур ерингден! -дея ўшқирди ўрта ёшлардаги, бароқ қошли барзанги, -Адинг нама?

-Муслим...-деди у минг азобда ўрнидан тураркан.

-Сен Шўранинг адамисан!- деди қароқчи милтиғини ўқталиб.

-Йўқ, мен улардан қочиб келдим.

-Алдама, ит ўғли! Дўғрисини сўйла, нама учун гелдинг?

Йигит индамади. Зеро, гап-сўздан фойда йўқлигини, бу қароқчилар уни барибир тирик қолдирмасликларини англаб етганди. Қумга беланганча, ярим яланғоч ҳолда ўз қонига бўялиб ётган аёл жасадига сўнгги бор қаради. Зауреш... Бечорагина, фариштадай аёл эди. Уни лоақал бир тун бўлса-да, аёллик меҳри билан сийлаган, совқотган, музлаб бораётган жисму жонини ўзининг оташ бадани ва қалб қуёши билан иситган, эртанги кунга умид уйғотган бегуноҳ малак...

-Намага қарап дўрупсан, ат! -деди ўтовдан чиқиб келган серсоқол, юзи чандиқли қароқчи бароқ қошлининг ёнига келиб ва ўзи ҳам милтиғини кўтарди. "Энди мўъжизадан умид қилмасам ҳам бўлади...- ўкинч билан ўйлади йигит, -парвардигор бир бор имкон берувди, ўзим фойдалана олмадим...Майли, шунисигаям шукр..."

-Ла илаҳа иллаллоҳу Муҳаммадун расуллиллоҳ... Энди отавер, от!- деди у бароқ қошли қароқчининг кўзларига тик қараб.

Бир жуфт кўрсаткич бармоқ бир жуфт тепкини бараварига босди. Икки милтиқ бирданига варанглади...

...Ҳа, мўъжиза содир бўладиган замонлар ўтмишда қолиб кетганди. Ёлғон ваъдаларга ишониб таслим бўлган Муслимбек қўрбошининг яланғоч кўкрагини икки ўқ тешиб ўтган, у қонга ғарқ бўлганча сой бўйидаги чакалакзорда ётарди. Қаттол икки ўқнинг бири унинг Жон Қушини, иккинчиси эса Хаёл Қушини маҳв этганди. Умрининг сўнгги лаҳзаларида у тақдирдан бир амаллаб қочиб, вақтинча жон сақлагани билан, қазойи муаллақ пешонасига аниқ қилиб битилганини ниҳоят тушуниб етганди. Озодлик- хаёл эди. холос. Сўнгги нафасларини оларкан, “Қочганим билан барибир ўлар эканман... Азройил топар экан... Хаёлан бўлса ҳам икки кун озод яшадимку!” деган фикр шууридан йилт этиб ўтди.

Ёш қизил аскар унинг тепасига келиб, жонсиз жасадни этигининг учи билан тепиб кўрди.

-Ну, зачем ты так, не надо! -деди кекса аскар уни четга суриб.

-Давай, пошли.

-Ладно, пойдем.

Икки аскар милтиқларини елкаларига илиб, қароргоҳ томон қайтишди. Баҳор қуёши ожизгина ҳарорат таратар, бироқ, қиш бўйи нурни соғинган майсалар заминдан дадил бош кўтаришмоқда эди. Кимсасиз қишлоқ кўчалари эса гўё жон ҳовучлаб кимнидир, ниманидир кутишарди...

Абдунаби Ҳамро